

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 450

Polityka ekonomiczna

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-617-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Lyubov Andrushko: Prognozowanie pozyskania drewna w Polsce na podstawie danych GUS / Roundwood production forecasting in Poland, on the basis of the data of the central statistical office.....	13
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość i oczekiwania większych zarobków a ryzyko podjęcia działalności / Entrepreneurship and higher earnings expectations vs. risk of business set up.....	25
Beata Bieńkowska: Spółdzielnie socjalne – szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Polsce / Social cooperatives – opportunities and threats for social entrepreneurship development in Poland.....	35
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Produkcja i wykorzystanie energii elektrycznej na Mazowszu z uwzględnieniem OZE / Production and use of electricity in Mazowsze with the consideration of renewable energy sources.....	46
Agnieszka Biernat-Jarka: Dzierżawa jako sposób zwiększenia powierzchni gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim / Leasing as a method of farms' area increase in Mazowsze Voivodeship.....	56
Krystyna Bobińska: Miejsce kraju w rankingach wieloczynnikowych jako podstawa do identyfikacji nieuruchomionych rezerw rozwoju gospodarczego / The place of the country in the multifactoral ratings as a basis for identification of the hidden reserves for economic growth.....	68
Malgorzata Bogusz, Sabina Ostrowska: Wybrane problemy polityki społecznej i zdrowotnej wobec osób starszych na poziomie lokalnym – sztuka partycypacji / Chosen problems of social and health policy for seniors at local level – the capability of participation.....	82
Przemysław Borkowski: Problemy prowadzenia rachunku kosztów i korzyści w inwestycjach infrastrukturalnych / Challenges in optimising cost-benefit analysis in infrastructure projects.....	91
Barbara Chmielewska: Dysproporcje w jakości życia ludności wiejskiej i miejskiej a polityka ich zmniejszania / Disparities in quality of life of rural and urban population vs. policy of its reduction.....	103
Kazimierz Cyran: Postrzeganie marek własnych produktów żywnościowych a perspektywy ich rozwoju / The perception of private labels of food products vs. the prospects for their development.....	114
Sławomir Dybka: Skuteczność promocji w Internecie – perspektywa klienta / Effectiveness of the Internet promotion – customer perspective.....	125
Malgorzata Gasz: Priorytety rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki / Priorities of Polish economy innovation development.....	138

Aleksandra Gąsior: Poziom rozwoju transportu jako determinanta procesu restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw / The level of transport as a determinant of the process of large enterprises restructuring	150
Edyta Gąsiorowska-Mącznik: Przedsiębiorczość w strategiach gmin województwa świętokrzyskiego / Entrepreneurship in strategies of municipalities of Świętokrzyskie Voivodeship	161
Jarosław Górecki, Jadwiga Bizon-Górecka: Analiza zachowania inwestorów w odniesieniu do kryterium ceny za roboty budowlane / Behavior of investors and price for construction works.....	172
Artur Grabowski: Wolność prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze sportu profesjonalnego / Freedom of business activity in the area of professional sport.....	182
Sylvia Guzdek: Kooperacja jako główna forma współpracy przedsiębiorstw w międzynarodowych sieciach biznesowych / Cooperation as the main form of cooperation in international networks of business	191
Marcin Halicki: The Foster-Hart measure as a tool for determining the set of risky portfolios that do not expose the investor to the bankruptcy / Miara Fostera-Harta jako narzędzie do wyznaczania zbioru ryzykownych portfeli, które nie narażają inwestora na bankructwo.....	205
Mateusz Halka: Wykonawcy robót budowlanych na rynku zamówień publicznych a ich kondycja ekonomiczno-finansowa / Construction contractors on the public procurement market vs. their economic and financial standing	217
Tomasz Holecki, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Agnieszka Bubel, Karolina Sobczyk: Finansowe konsekwencje realizacji dyrektywy transgranicznej w ochronie zdrowia / Financial consequences of the implementation of the cross-border healthcare directive	229
Żaklina Jabłońska: Marketing relacji i CSR jako narzędzia budowania przewagi konkurencyjnej przez franchyzodawców branży gastronomicznej w Polsce / Relationship marketing and CSR as tools for building of competitive advantage by franchisors of foodservice industry in Poland	241
Sławomir Jankiewicz: Wpływ bezpieczeństwa energetycznego na rozwój gospodarczy w Polsce / The impact of energy security to the economic development in Poland	251
Emilia Jankowska: Zróżnicowanie infrastruktury transportowej w kontekście polityki Unii Europejskiej / The diversity of transport infrastructure in the context of the EU policy	260
Bożena Karwat-Woźniak, Paweł Chmieliński: Przemiany w strukturze agrarnej polskiego rolnictwa i wpływ wybranych instrumentów WPR na te procesy / Changes in the agrarian structure of Polish agriculture and the impact of selected CAP measures on these processes	272

Ewa Koloszyż: Światowy rynek mleka – wybrane zagadnienia / World dairy market – selected issues	287
Agnieszka Komor: Wybrane uwarunkowania strukturalne decyzji lokalizacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw / Chosen structural conditions of localization decisions concerning small and midium enterprises.....	298
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Współczesne wyzwania europejskiej polityki transportowej / Current challenges of European transport policy	311
Hanna Kruk, Anetta Waśniewska: Parki krajobrazowe i narodowe jako element rozwoju zrównoważonego na przykładzie gmin województwa wielkopolskiego / National and landscape parks as part of sustainable development. Case study: Wielkopolska Voivodeship communes	323
Anna Krzysztofek: Dyrektywa 2014/95/UE oraz wynikające z niej zmiany / Directive 2014/95/EU, and changes resulting from it	334
Władysława Łuczka: Ekologiczna gospodarka żywnościowa w województwie wielkopolskim w okresie integracji z Unią Europejską / Ecological food economy in Wielkopolska Voivodeship in the time of accession into the European Union	347
Aleksandra Majda: The analysis of succession strategy, success determinants in Polish family business – case study / Analiza determinant sukcesu strategii sukcesyjnej w polskich przedsiębiorstwach rodzinnych – studium przypadku.....	357
Janusz Majewski: Problem wyceny zapyłania jako usługi środowiskowej / The problem of the valuation of pollination as environment service	369
Arkadiusz Malkowski: Ruch graniczny jako czynnik rozwoju regionu przygranicznego na przykładzie pogranicza zachodniego Polski / Border traffic as a factor in the development of border regions on the example of the borderland of Western Poland.....	378
Grażyna Michalczyk, Agnieszka Zalewska-Bochenko: Platforma e-PUAP jako przykład elektronicznej usługi administracji publicznej dla ludności / e-PUAP as an example of electronic services of public administration for the citizens	390
Danuta Mierzwa, Małgorzata Krotowska: Czynniki ekonomiczno-społeczne integracji poziomej rolników – raport z badań / Economic and social factors of horizontal integration of farmers – study report	399
Karolina Olejniczak: Czynniki rozwoju obszarów funkcjonalnych w świetle badań empirycznych / Factors of functional areas development in the light of empirical research	410
Dorota Pasińska: Polski rynek drobiu po wstąpieniu do Unii Europejskiej / Polish poultry market after the accession to European Union	421
Ewa Polak, Waldemar Polak: Wskaźniki dotyczące zdrowia i opieki zdrowotnej jako mierniki jakości życia w Polsce na tle wybranych państw /	

Indices referring to health care as the measure of life quality in Poland in comparison to selected countries.....	433
Adriana Politaj: Zakłady aktywności zawodowej oraz zakłady pracy chronionej jako pracodawcy osób niepełnosprawnych w Polsce / Vocational development centres and sheltered workshops as employers of handicapped persons in Poland	446
Iwona Pomianek: Klasyfikacja gmin miejsko-wiejskich w Polsce według poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego / Classification of semi-urban communes in Poland by the level of socio-economic development	458
Zdzisław W. Puślecki: Current re-shaping of international business / Obecne zmiany kształtu biznesu międzynarodowego	471
Magdalena Ratalewska: Rozwój sektora kreatywnego gier komputerowych w Polsce / The development of the creative industries sector of computer games in Poland.....	491
Jarosław Ropęga: Czynniki niepowodzeń gospodarczych małych przedsiębiorstw w aspekcie nowego paradygmatu cywilizacyjnego / Failure factors of small enterprises in the context of new paradigm of civilization ...	501
Robert Rusielik: Wykorzystanie alternatywnych indeksów produktywności do pomiaru efektywności rolnictwa w Polsce / Alternative productivity indexes for measuring agricultural efficiency in Poland.....	514
Izabela Serocka: Znaczenie czynników lokalizacji przedsiębiorstw a aktywność władz lokalnych gmin województwa warmińsko-mazurskiego / The importance of business location factors vs. the activity of Warmia and Mazury Voivodeship local authorities.....	524
Katarzyna Smędzik-Ambroży, Joanna Strońska-Ziemiann: Rozwój lokalny na obszarach wiejskich o zróżnicowanym rolnictwie (przypadek podregionu pilskiego na tle sytuacji w Wielkopolsce) / Local development in rural areas with diversified agriculture (the case of pilski subregion on the background of the situation in Wielkopolska).....	538
Karolina Sobczyk, Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Michał Wróblewski: Wykorzystanie środków publicznych w walce z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym / Public funds use against digital exclusion at the level of self-government	550
Michał Świtłyk: Efektywność techniczna gospodarstw mlecznych w Polsce w latach 2009-2011 / Technical efficiency of dairy farms in Poland in 2009-2011.....	561
Dariusz Tłoczyński: Konkurencja pomiędzy przewoźnikami Ryanair i Wizz Air jako element rozwoju polskiego rynku usług transportu lotniczego / Competition between Ryanair and Wizz Air as an element of development of Polish air transport market	570

Weronika Toszewska-Czerniej: Productivity of service delivery process as a factor affecting the level of differentiation / Produktywność procesu usługowego jako czynnik kształtujący poziom zróżnicowania	584
Roman Tylżanowski: Stymulatory procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce / Stimulators of technology transfer processes in high-tech manufacturing sector in Poland	594
Małgorzata Wachowska: Czas pozyskiwania cudzych idei przez przemysł. Doświadczenia Polski / Adoption time of others' ideas by industry. Experience of Poland	606
Agnieszka Werenowska: Kierunki zmian na rynku niskokosztowych linii lotniczych / Directions of changes in the market of low-cost airlines.....	616
Barbara Wieliczko: Wspólna Polityka Rolna a zarządzanie ryzykiem w rolnictwie / Common agricultural policy vs. risk management in agriculture	626
Artur Wilczyński: Progi rentowności w gospodarstwach mlecznych w latach 2013-2020 / Break-even point analysis for dairy farms in 2013-2020	633
Jarosław Wołkonowski: Handel zagraniczny Litwy w latach 2012-2015 a sankcje gospodarcze przeciw Rosji / Lithuanian foreign trade in the years 2012-2015 vs. economic sanctions against Russia	644
Arkadiusz Zalewski: Uwarunkowania regionalnego zróżnicowania poziomu nawożenia mineralnego w Polsce / Determinants of regional differences of level of mineral fertilization in Poland.....	658
Anna Zielińska-Chmielewska, Mirosław Walawski: The use of futures rapeseed contracts exemplified by a trading company in Poland / Zastosowanie kontraktów <i>futures</i> na rzepak przez przedsiębiorstwa handlowe w Polsce	669

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy w Państwa ręce publikację pt. *Polityka ekonomiczna*, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 58 artykułów (w tym 5 w języku angielskim), w których Autorzy prezentują wyniki badań dotyczących zagadnień związanych z funkcjonowaniem współczesnych systemów gospodarczych w zakresie polityki gospodarczej. Tematyka podjęta w artykułach jest stosunkowo szeroka – mieści się w czterech obszarach problemowych. Pierwszy przedstawia rozważania związane z polityką innowacyjną, wolnością prowadzenia działalności gospodarczej oraz formami współpracy przedsiębiorstw. Drugi obszar dotyczy polityki transportowej, w tym infrastruktury i konkurencji. Trzeci obejmuje opracowania z zakresu polityki społecznej i zdrowotnej państwa – na poziomie zarówno krajowym, jak i lokalnym. Czwartą grupę stanowią artykuły dotyczące rolnictwa, w tym szczególnie wspólnej polityki rolnej i przemian w strukturze agrarnej.

Publikacja przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów zajmujących się w praktyce problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszy zbiór były recenzowane przez samodzielnych pracowników naukowych uniwersytetów, w większości kierowników katedr polityki ekonomicznej. W tym miejscu chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji naukowych.

Jerzy Sokołowski, Grażyna Węgrzyn

**Karolina Sobczyk, Tomasz Holeccki, Joanna Woźniak-Holecka,
Michał Wróblewski**

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

e-mails: kesobczyk@gmail.com; tholeccki@sum.edu.pl; jwozniak@sum.edu.pl;
mwroblewski@sum.edu.pl

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH W WALCE Z WYKLUCZENIEM CYFROWYM NA POZIOMIE SAMORZĄDOWYM

PUBLIC FUNDS USE AGAINST DIGITAL EXCLUSION AT THE LEVEL OF SELF-GOVERNMENT

DOI: 10.15611/pn.2016.450.47

JEL Classification: H76

Streszczenie: W związku z faktem, iż skala wykluczenia cyfrowego w Polsce nie maleje, podejmuje się działania mające na celu przeciwdziałanie samemu zjawisku oraz jego negatywnym konsekwencjom. Celem badania była ocena poziomu wykorzystania środków publicznych w walce z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym w podziale na publiczne środki samorządowe oraz unijne. Mimo powszechnego problemu wykluczenia cyfrowego, w każdym województwie niewielki odsetek gmin i powiatów realizuje projekty przeciwdziałające temu zjawisku z wykorzystaniem finansowego wsparcia unijnego. Znaczne różnice w zakresie wysokości pozyskanych przez JST środków unijnych na dofinansowanie realizowanych projektów w dużej mierze wynikają z ich sytuacji finansowej, a także z problemów kadrowych. Walka z wykluczeniem cyfrowym wymaga podjęcia działań na wielu poziomach.

Słowa kluczowe: wykluczenie cyfrowe, jednostki samorządu terytorialnego, środki publiczne, fundusze unijne.

Summary: Due to the fact that the scale of digital exclusion in Poland is not decreasing, there are taken actions to prevent it and its negative consequences. The aim of the study was to evaluate the level of use of local and EU public funds in the fight against digital exclusion at the local government level. Despite the widespread problem of the digital exclusion in every voivodeship a small percentage of municipalities and districts implement projects to counteract this phenomenon with the use of EU financial support. Significant differences in the level of obtained EU funds for co-financing of projects is largely due to their financial situation, as well as personnel problems. In conclusion an effective fight against the digital exclusion requires activities at many levels.

Keywords: digital exclusion, local government units, public funds, EU funds.

1. Wstęp

Zjawisko rewolucji technologicznej, wynikającej wprost z powstania i upowszechniania technologii teleinformatycznych, coraz częściej wpływa na procesy społeczne w sposób bardziej istotny niż przemiany gospodarcze i polityczne, których istotne oddziaływanie obserwowano od początku lat 90. XX wieku. Nowoczesne technologie wykorzystywane są do nauki, pracy, poszukiwania informacji czy pogłębiania wiedzy. Osoby, które z różnych przyczyn z takich technologii nie korzystają, zaczynają być w coraz większym stopniu wykluczone społecznie, co w obszarze teleinformatycznym określa się mianem wykluczenia cyfrowego [Batorski 2009, s. 10-15].

Wykluczenie cyfrowe, zgodnie z definicją OECD, jest różnicą w dostępie do nowoczesnych technologii oraz w ich wykorzystywaniu w różnych celach pomiędzy jednostkami, gospodarstwami domowymi, przedsiębiorcami i obszarami geograficznymi. Na podkreślenie w tej definicji zasługuje pojęcie faktycznego korzystania z nowych technologii – sam fakt rozszerzenia dostępu do narzędzi technologicznych jednostkom i grupom społecznym nie spowoduje więc zaniku wykluczenia cyfrowego [Grześkowiak 2014, s. 264-272]. W tym miejscu należy podkreślić różnicę między pojęciem podziału cyfrowego oraz nierówności cyfrowej. Pierwsze odnosi się do luki między posiadającymi dostęp do nowoczesnych technologii, a tymi, którzy tego dostępu nie mają. Drugie z kolei jest pojęciem szerszym, związanym ze zróżnicowaniem wymiarów dostępu do omawianych technologii oraz poziomu efektywności korzystania z nich w życiu codziennym, wynikającego w dużej mierze z braku motywacji lub niewystarczających kompetencji jednostek [Wojniak 2013, s. 3].

Działania mające przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu podejmowane są na wielu poziomach. W polityce Unii Europejskiej koncentrują się na pojęciu eIntegracji. Polityka taka, podkreślając pozytywne działania, koncentruje się na budowaniu cyfrowej spójności przez dostarczanie korzyści płynących z wykorzystania Internetu i innych technologii do wszystkich grup społeczeństwa. Ponadto realizowane działania podkreślają, że wykluczenie cyfrowe nie ogranicza się do podziału cyfrowego, a problemem są nie tylko różnice w dostępie, umiejętnościach czy sposobach korzystania, ale przede wszystkim tego konsekwencje, które prowadzą do wykluczenia społecznego i ekonomicznego [Batorski 2009, s. 10-15].

Celem badania była ocena poziomu wykorzystania środków publicznych w walce z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym w podziale na publiczne środki samorządowe oraz unijne. W ramach projektu analizie poddano dane Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju dotyczące projektów samorządowych finansowanych w latach 2007-2013 w ramach Funduszy Europejskich w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka (dalej POIG) – działanie 8.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion. Do utworzenia bazy danych oraz opracowania wyników wykorzystano pakiet MS Office.

2. Zjawisko wykluczenia cyfrowego w Polsce

Dostęp obywateli do nowych technologii oraz stopień posługiwania się nimi stanowi jeden z wyznaczników poziomu rozwoju cywilizacyjnego kraju. Dane World Internet Project (WIP) wskazują na fakt, że w Polsce korzystanie z nowych technologii obejmuje z roku na rok coraz więcej osób – z Internetu w roku 2013 korzystało ok. 62% Polaków, z tym że wśród osób w wieku 15-24 lata odsetek korzystających wyniósł 97%, w wieku zaś 60 lat i więcej tylko 17% [WIP Poland 2013]. Z kolei oficjalne dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazały na 70,5% gospodarstw domowych korzystających z Internetu w roku 2013 [Społeczeństwo informacyjne...]. Korzystanie z sieci, długość czasu przeznaczanego na korzystanie, a także sposób korzystania determinowane są głównie przez wiek i wykształcenie. Dane CBOS z 2012 r. wskazują, iż z Internetu korzystają niemal wszyscy dorośli mający wykształcenie wyższe i dwie trzecie osób ze średnim wykształceniem, a przeciętny czas spędzany w sieci to 12 godzin tygodniowo, przy czym najmłodsi użytkownicy Internetu plasują się powyżej średniej, a osoby w wieku 35-40 i 55-64 lata poniżej [IAB Polska, 2012, iab.org.pl]. Wyniki corocznego projektu „Diagnoza społeczna” pokazują jednakże, że nie wszyscy posiadający komputer i dostęp do Internetu rzeczywiście z tych technologii korzystają. 14,9% Polaków w wieku powyżej szesnastego roku życia to osoby, które mieszkają w gospodarstwach, w których jest komputer z dostępem do Internetu, a jednak zupełnie z Internetu nie korzystają. Osób takich przybywa, jest to już ponad 40% nieużywających Internetu [Diagnoza Społeczna 2013]. Należy również podkreślić, że Polska pod względem poziomu korzystania z Internetu (62% w roku 2013) w rankingach międzynarodowych znajduje się daleko w tyle za większością krajów Europy Zachodniej, gdzie wskaźnik ten wynosi ponad 90% w przypadku Szwecji, Danii, Holandii, Luksemburga i Finlandii oraz ponad 80% w przypadku Austrii, Belgii, Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii [ITU 2013].

Dane statystyczne wynikające z wymienionych wyżej badań pozwalają na wskazanie najczęstszych przyczyn powstrzymywania się od korzystania z nowych technologii oraz grup wysokiego ryzyka w odniesieniu do wystąpienia zjawiska wykluczenia cyfrowego. Wśród głównych przeszkód w zakresie korzystania z technologii cyfrowych występują brak motywacji oraz brak odpowiednich umiejętności. Wśród osób najbardziej zagrożonych lub niejednokrotnie dotkniętych wykluczeniem cyfrowym należy natomiast wskazać osoby starsze, osoby o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, osoby z niskim wykształceniem. Przytoczone wyżej obserwacje pozwalają z dużą stanowczością stwierdzić, że podejmowanie polityki walki z wykluczeniem cyfrowym na gruncie polskim jest niezbędne. Za stanowiskiem tym dodatkowo przemawia fakt, że różnice w korzystaniu z najnowszych technologii, w tym głównie Internetu, w ciągu ostatnich lat są względnie trwałe i co najważniejsze – coraz częściej u ich podłoża leżą tzw. przyczyny miękkie (bariery psychiczne, kompetencyjne, mentalnościowe), rzadziej natomiast – „przyczyny twarde” (fizyczny dostęp) [Bednarczyk 2014, s. 4].

3. Walka z wykluczeniem cyfrowym na poziomie rządowym i samorządowym

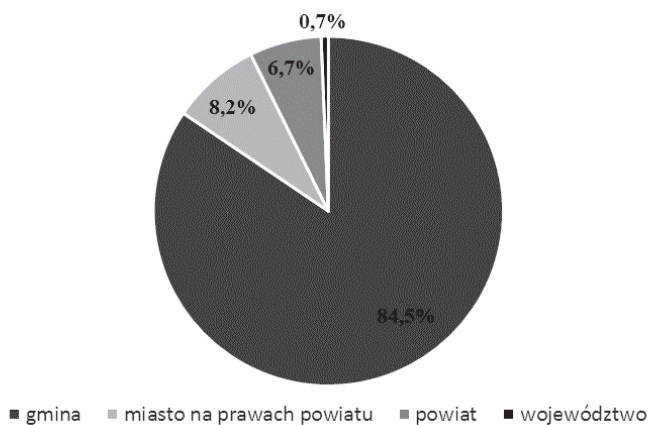
W związku z faktem, iż skala zjawiska wykluczenia cyfrowego w Polsce nie maleje, podejmuje się działania mające na celu przeciwdziałanie samemu zjawisku oraz jego negatywnym konsekwencjom. Wśród działań tych można wymienić projekty informatyzacji i cyfryzacji państwa, a także rządowe i samorządowe projekty inkluzyjnej społecznej skierowane głównie do grup wysokiego ryzyka. Wśród pierwszych wymienionych od roku 2012 realizowany jest Program Polska Cyfrowa (obecnie 2014-2020), mający na celu koordynację inicjatyw na rzecz społeczeństwa informacyjnego. W ramach projektu finansowane są programy wspierające powstawanie infrastruktury szerokopasmowej, umożliwiającej dostęp do szybkiego Internetu, przedsięwzięcia zwiększające pulę usług publicznych dostępnych drogą elektroniczną oraz projekty zachęcające ludzi do korzystania z Internetu i zwiększające ich cyfrowe kompetencje. Program Polska Cyfrowa finansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków krajowych (publicznych i prywatnych) [POPC 2014-2020]. Ponadto w ostatnich latach Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji realizowało projekt „Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do 2013 roku”, natomiast Ministerstwo Informatyzacji i Cyfryzacji „Plan informatyzacji państwa na lata 2011-2015”. Pierwszy z wymienionych projektów wskazał konkretne obszary, na których należałoby skupić podejmowane działania – uznano, że są to niski wskaźnik kształcenia ustawicznego wśród dorosłych, brak zainteresowania technologiami informacyjnymi oraz brak umiejętności korzystania z technologii internetowych. Z drugiej strony wśród zagrożeń związanych z wdrażaniem nowych technologii wskazano: zagrożenie wykluczeniem cyfrowym, obawę przed nowymi technologiami i niechęć do nich osób starszych, starzejące się społeczeństwo oraz obawę utraty prywatności [Strategia rozwoju...]. Drugi z wymienionych projektów miał na celu zwiększenie poziomu świadczenia usług elektronicznych odpowiadających potrzebom obywateli i biznesu, zwiększenie sprawności i efektywności funkcjonowania administracji publicznej dzięki zastosowaniu nowoczesnych narzędzi teleinformatyki oraz tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego [Plan Informatyzacji...].

Na polu walki z wykluczeniem cyfrowym na szczególną uwagę zasługuje Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (dalej POIG), realizowany w latach 2007-2013 oraz kontynuowany obecnie w edycji na lata 2014-2020. W latach 2007-2013 unijne wsparcie finansowe na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu można było uzyskać w ramach osi priorytetowej 8. „Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki” w ramach działania 8.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion”. W ramach programu samorządy finansowały dostęp do Internetu, zakup sprzętu i oprogramowania, a także szkolenia dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. W obecnej edycji POIG mocno ograniczono jego rolę we wsparciu finansowym projektów przeciwdziałających

wykluczeniu cyfrowemu. Na dzień dzisiejszy największe możliwości finansowania projektów w zakresie inkluzji cyfrowej w ramach funduszy unijnych oferuje omówiony w publikacji Program Polska Cyfrowa, a także programy regionalne (RPO) oraz Program Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER). W ramach RPO możliwe jest głównie współfinansowanie wyposażenia szkół w nowoczesny sprzęt, podnoszenie podstawowych oraz specjalistycznych kompetencji cyfrowych uczniów oraz stworzenie wewnętrznej sieci komputerowej i/lub sieci bezprzewodowej w danej szkole. PO WER natomiast będzie współfinansować m.in. wyrównywanie dostępu do ustawicznego kształcenia dla dorosłych, w tym osób o niskich kompetencjach (np. przygotowanie programów szkoleniowych), wzmacniania współpracy szkół z firmami, uczelniami i partnerami społecznymi (m.in. tworzenie i upowszechnianie e-podręczników do kształcenia zawodowego), a także działania polegające na zwiększeniu wykorzystania przez szkoły i placówki edukacyjne innowacyjnych metod wspierających nauczanie (m.in. wprowadzenie e-podręczników, integrację baz danych) [MIiR, mr.gov.pl].

4. Wyniki

W latach 2007-2013 jednostki samorządu terytorialnego w ramach POIG realizowały łącznie 766 projektów przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu. Zdecydowaną większość projektów realizowały gminy – 84,5% (647 projektów). Miasta na prawach powiatu oraz powiaty realizowały odpowiednio 8,2% (63) oraz 6,7% (51) projektów. Z dofinansowania unijnego w ramach POIG w analizowanym okresie skorzystało jedynie województwo kujawsko-pomorskie (2 projekty) oraz lubelskie (3 projekty). Szczegóły ukazano za pomocą rys. 1.

Rys. 1. Realizacja projektów JST przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu w ramach POIG 2007-2013 w podziale na szczeble samorządów

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 1. Projekty JST przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu, realizowane w ramach POIG 2007-2013 w podziale na liczbę projektów realizowanych na poszczególnych szczeblach

Liczba realizowanych projektów	1		2		3		4		5		Suma	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Szczebel samorządu												
Gmina	437	82,0	82	15,4	11	2,1	2	0,4	1	0,2	533	100,0
Miasto na prawach powiatu	29	64,4	14	31,1	2	4,4	0	0,0	0	0,0	45	100,0
Powiat	39	86,7	6	13,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	45	100,0
Województwo	0	0,0	1	50,0	1	50,0	0	0,0	0	0,0	2	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Projekty JST przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu, realizowane w ramach POIG 2007-2013 w podziale na województwa

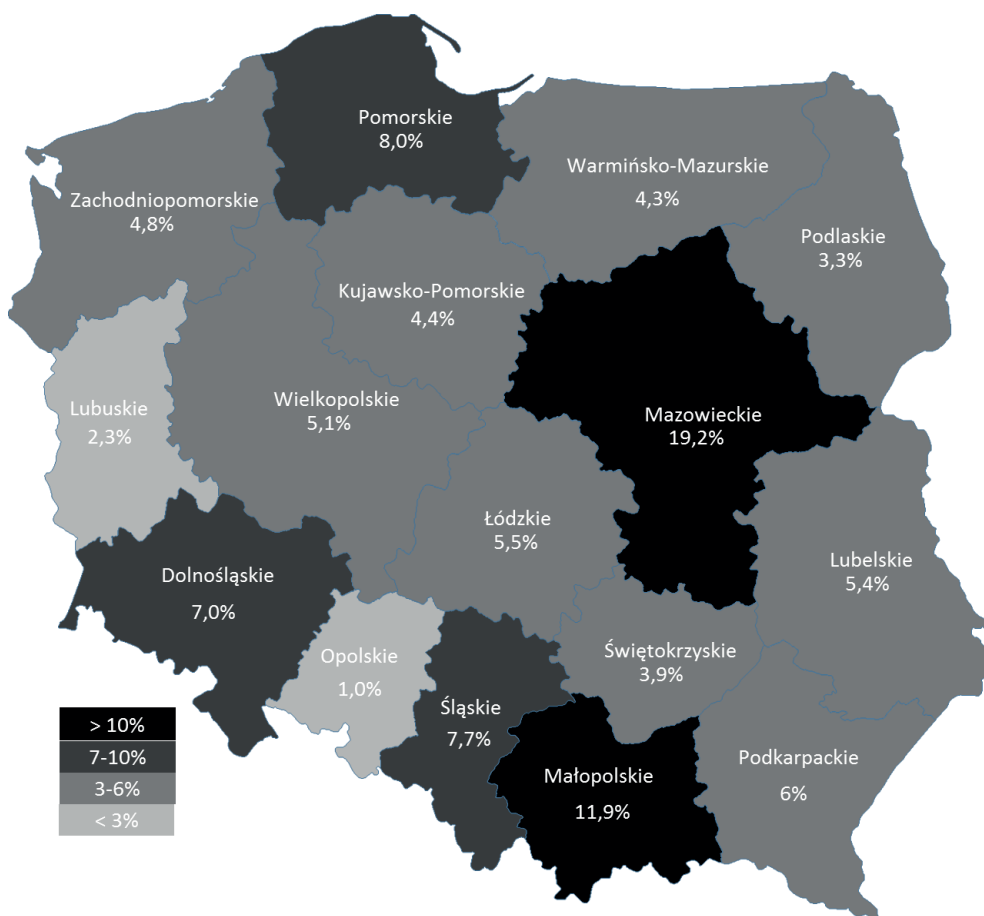
Województwo	Realizowane projekty	
	liczba	procent ogółu
Dolnośląskie	54	7,0
Kujawsko-pomorskie	34	4,4
Lubuskie	59	7,7
Łódzkie	42	5,5
Małopolskie	91	11,9
Mazowieckie	147	19,2
Opolskie	8	1,0
Podkarpackie	47	6,1
Podlaskie	25	3,3
Pomorskie	61	8,0
Śląskie	59	7,7
Świętokrzyskie	30	3,9
Warmińsko-mazurskie	33	4,3
Wielkopolskie	39	5,1
Zachodniopomorskie	37	4,8
Razem	766	100

Źródło: opracowanie własne.

Łącznie projekty dotyczące przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu w ramach POIG realizowały 533 gminy (21,5% ogółu gmin w Polsce). Większość realizowała 1 projekt w analizowanym okresie (437 gmin; 82%). Najwięcej projektów – w liczbie 5 – realizowała gmina Chełmiec. Środki finansowane w ramach omawianego priorytetu pozyskało 45 miast na prawach powiatu (68,2% ogółu miast na

prawach powiatu w Polsce), realizując głównie jeden projekt (29 miast na prawach powiatu; 64,4%). Podobna sytuacja miała miejsce wśród powiatów – z ogółu 45 realizujących projekty (14,3% ogółu powiatów w Polsce) jeden projekt realizowało 39 (86,7%). Szczegóły przedstawiono w tab. 1.

Największa liczba projektów realizowana była w województwie mazowieckim (147 projektów, 19,7% ogółu) oraz małopolskim (91 projektów; 11,9%). Najmniej projektów realizowano w województwie opolskim (8 projektów, 1% ogółu) oraz lubuskim (18 projektów, 2,3%). Szczegóły przedstawiono w tab. 1 oraz na rys. 2.

Rys. 2. Projekty JST przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu, realizowane w ramach POIG 2007-2013 w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne.

Samorządy na realizację programów zapobiegających wykluczeniu cyfrowemu w ramach POIG wydatkowały kwotę ponad 1,8 mld złotych. W ujęciu ogólnym

75,7% tych środków stanowiły środki publiczne krajowe, natomiast 24,3% środki publiczne unijne. Największą kwotę wydano w województwie mazowieckim – 447,6 mln zł, natomiast najmniejszą w województwie opolskim – 12 mln zł (rys. 3).

Rys. 3. Środki publiczne przeznaczone na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w ramach POIG 2007-2013 w podziale na województwa (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne.

Rozkład procentowy udziału środków własnych w finansowaniu realizowanych projektów był różny w zależności od województwa – największy udział środków samorządowych wykazano dla województwa lubuskiego (93,4%), najmniejszy natomiast dla województwa warmińsko-mazurskiego (64,4%) oraz kujawsko-pomorskiego (65%). Szczegóły zilustrowano za pomocą rys. 4.

Rys. 4. Udział środków własnych samorządu w kwocie wydatkowanej na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w ramach POIG 2007-2013 w podziale na województwa

Źródło: opracowanie własne.

5. Zakończenie

Jak wykazała analiza danych, mimo powszechnego problemu wykluczenia cyfrowego, w każdym województwie niewielki odsetek gmin realizuje projekty przeciwdziałające temu zjawisku z wykorzystaniem finansowego wsparcia unijnego. Pomimo iż gminy stanowią przeważający rodzaj JST realizujących wspomniane projekty, to podejmuje się tego zadania niewiele ponad 1/5 ogółu gmin w Polsce. Jeszcze bardziej niekorzystnie wypadają w tym zestawieniu powiaty, z których niespełna 15% podjęło działania przeciw wykluczeniu cyfrowemu w ramach POIG. Zauwa-

żalnie większe zaangażowanie obserwuje się w przypadku miast na prawach powiatu, gdzie w zakresie korzystania z funduszy unijnych w działaniach na rzecz eInkluzji zaktywizowało się w analizowanym okresie ok. 65% ogółu. Analiza danych wskazała jednoznacznie, że najniższe odsetki gospodarstw domowych pozostających bez dostępu do Internetu występują w województwach najbardziej zaktywizowanych zarówno pod względem liczby JST realizujących projekty przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu przy udziale wsparcia unijnego, jak i pod względem liczby realizowanych projektów. Są to przede wszystkim województwa: pomorskie, małopolskie i mazowieckie [Bednarczyk 2014, s. 5-6]. Znaczne różnice w zakresie wysokości pozyskanych przez JST środków unijnych na dofinansowanie realizowanych projektów w dużej mierze wynikają z ich sytuacji finansowej – dysponowanie małym budżetem uniemożliwia występowanie o duże dotacje. Niemniej jednak nie należy bagatelizować problemów kadrowych – w wielu JST brak jest pracowników wykwalifikowanych w zakresie opracowywania wniosków aplikacyjnych w ramach funduszy unijnych. Na podstawie analizy problemu walki z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym można rekomendować:

- podejmowanie działań przeciwdziałających zjawisku we współpracy z obszarem polityki edukacyjnej celem budowania motywacji i kompetencji do korzystania z nowych technologii;
- planowanie i realizowanie projektów z uwzględnieniem rzetelnych i aktualnych danych statystycznych dotyczących występujących różnic w dostępie do nowoczesnych technologii na danym obszarze terytorialnym;
- wzmocnienie działań szkoleniowo-edukacyjnych adresowanych do pracowników JST w celu podniesienia ich kompetencji w zakresie strony proceduralnej pozyskiwania środków z funduszy unijnych;
- wprowadzenie mechanizmów stymulujących JST do pozyskiwania środków unijnych na rzecz inkluzji cyfrowej.

Podsumowując, należy podkreślić, że podejmowanie działań w ramach polityki walki z wykluczeniem cyfrowym jest niezbędne. Opracowania statystyczne wskazują na ryzyko pogłębiania się w populacji polskiej w najbliższych latach skali wspomnianych na wstępie miękkich barier dostępu do nowych technologii (brak motywacji i odpowiednich umiejętności). Nie brakuje bowiem osób, które z Internetu nie korzystają, ponieważ nie wiedzą, do czego mogłyby go wykorzystać, jak zaspokajać swoje potrzeby informatyczne lub rozwiązywać problemy. W obliczu powyższego niekorzystny wydaje się obecnie obserwowany trend opracowywania i realizowania programów rządowych i samorządowych, w głównej mierze skupiających się na dostarczaniu odpowiedniego sprzętu oraz łączny internetowych, a marginalizujących problem motywacji i kompetencji. Nie należy więc spłycać problemu, ale wręcz akcentować, że wykluczone cyfrowo mogą być nawet osoby korzystające z komputerów i Internetu, ale niemające kompetencji lub motywacji, by robić to w taki sposób, który może poprawić ich sytuację życiową. W nawiązaniu do powyższego działania na rzecz upowszechniania korzystania z nowoczesnych technologii

cyfrowych powinny skupić się na propagowaniu korzystania z komputerów i Internetu jako sposobu rozwiązywania konkretnych problemów użytkowników i narzędzia przydatnego w zaspokajaniu różnego rodzaju potrzeb.

Jednym z najważniejszych argumentów na rzecz aktywnego przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu jest fakt jego przyczyniania się do pogłębienia wykluczenia społecznego. Jedynie umiejętność odpowiedniego wykorzystania korzyści niesionych przez rewolucję technologiczną w niwelowaniu jej negatywnych skutków, a także podejmowanie działań wielosektorowych (podmioty publiczne, prywatne oraz *non-profit*) oraz wielopoziomowych (szczebel krajowy, regionalny, lokalny) pozwoli na prowadzenie skutecznych i wysoce efektywnych działań na rzecz inkluzji cyfrowej społeczeństwa.

Literatura

- Batorski D., 2009, *Wykluczenie cyfrowe w Polsce*, [w:] *Spółeczeństwo informacyjne*, Grodzka D. (red.), Studia BAS, nr 3(19).
- Bednarczyk D., 2014, *Przeciwdziałanie cyfrowemu wykluczeniu (e-integracja) w Polsce*, Biuletyn EBIB, nr 9(154).
- Dane International Telecommunication Union [itu.int].
- Dane Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju [mr.gov.pl].
- Diagnoza Społeczna 2013: Warunki i jakość życia Polaków [analizy.mpips.gov.pl].
- Grzeškowiak A., 2014, *Analiza wykluczenia cyfrowego w Polsce w ujęciu indywidualnym i regionalnym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 328, s. 264-272.
- Plan Informatyzacji Państwa na lata 2011-2015 [kwrist.mac.gov.pl].
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 [polskacyfrowa.gov.pl].
- Raport Strategiczny IAB Polska Internet 2012 [iab.org.pl].
- Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2013 r., dokument elektroniczny [stat.gov.pl].
- Strategia rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce do 2013 [egov.pl].
- Wojniak J., 2013, *Od podziału do nierówności – nowy wymiar cyfrowego wykluczenia*, Aequalitas, vol. 2, no. 1(2).
- World Internet Project Poland (2013), dokument elektroniczny [krrit.gov.pl].